

Одесскитѣ търговци, между които на първо мѣсто били Априловъ и Палаузовъ придобили голѣми заслуги като турили основание на първитѣ български училища. Въ 1835 година въ родния си градъ Габрово тѣ наредили първо училище въ България, въ което сж учили на българскій язикъ и по западно-европейски начинъ. Въ това сжщето време почнала да се развива литературата, разбира се, че само училищната и простонародната. Подиръ десетъ години (въ 1845 г.) български училища имало вече 53, отъ които въ крайдунавскитѣ градища 31, въ Тракия 18, въ Македония 4. Въ 1844 год. началъ да се издава първи български вѣстникъ, и то въ Смирна; отъ 1849 год. българското вѣстникарство добре се закрѣпило въ Цариградъ. Наскоро захванали да се издаватъ книги съ по 2,000 подписници. Многобройни български юноши пѣтували въ Россия за да се образуватъ за учители и свещенници. Това ставало не само съ помощта на търговцитѣ но и на самото Русско правителство, което сега начало вече да се стареае за въздвиганieto на Българитѣ. Въ това врѣме между Русситѣ начало се научно изучаване за южнитѣ Славяни; на това нѣщо много спомогналъ младия Карпаторуссинъ Венелинъ, който въ врѣме на войната въ 1829 год. издалъ книга за Старитѣ и Новитѣ Българи, която и между малкото образовани Българи служила за побуждение къмъ патриотически стремления и какъ да познаятъ сами себе си.

Това школско движение явно е че се прие съ голѣмо неодобряване отъ страната на Гръцкото духовенство. Въздиганieto на българскитѣ училища